

Συμπληρώθηκαν τριάντα, παρά ένα, χρόνια, από το πυρηνικό δυστύχημα στο Τσέρνομπιλ.

Τις πρώτες μέρες του Μαΐου του 1986 η ανθρωπότητα έστεκε αμήχανη και φοβισμένη μπροστά στο μεγαλύτερο πυρηνικό δυστύχημα που είχε ποτέ συμβεί. Μετά τις παραλείψεις και τα λάθη που προκάλεσαν το συμβάν, ήρθε η αυταπάρνηση, ο ηρωισμός, η θυσία, ώστε να κλείσει η πληγή. Ζωές χάθηκαν και σημαδεύτηκαν, άνθρωποι ξεριζώθηκαν, πόλεις μαράζωσαν, χωριά εξαφανίστηκαν και ας σκεφθούμε ότι όλα τούτα ήταν το ελάχιστο δυνατό τίμημα

Θυμόμαστε τα γεγονότα.

Σάββατο, 26 Απριλίου 1986.

Για την Ορθόδοξη Εκκλησία είναι «του Λαζάρου». 00.20'. Μια προγραμματισμένη δοκιμή ασφαλείας στην αίθουσα ελέγχου του αντιδραστήρα # 4, στο εργοστάσιο με την επίσημη ονομασία «Πυρηνικό εργοστάσιο Βλαντίμιρ Ιλιτς Λένιν», ξεκινά. Βρίσκεται 120 περίπου χιλιόμετρα, βόρεια του Κιέβου πρωτεύουσας της σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Ουκρανίας της κραταιάς και ενιαίας, τότε, Σοβιετικής Ένωσης.

Οι τρεις άνδρες που θα διαδραματίσουν τους κυρίαρχους ρόλους στην επερχόμενη καταστροφή είναι ο Ανατόλι Ντιάτλοφ υποδιευθυντής του εργοστασίου και υπεύθυνος της δοκιμής ασφαλείας, ο Αλεξάντρ Ακίμοφ επικεφαλής βάρδιας και ο Λεονίντ Τόπτινοφ μηχανικός βάρδιας.

Η διαφωνία σχετικά με το πρωτόκολλο της δοκιμής ανάμεσα στον Ντιάτλοφ και τους δυο υφισταμένους του είναι ο πρώτος παράγοντας του δυστυχήματος. Ο δεύτερος είναι η δομή της εξουσίας.

Οι Ακίμοφ και Τόπτινοφ αντιλαμβάνονται ότι ο προϊστάμενός τους σπρώχνει τη δοκιμή μακριά από την προκαθορισμένη νόρμα αλλά πέρα από μια σειρά επισημάνσεις, το σύστημα δεν τους επιτρέπει άλλη αντίδραση.

Τέλος, κάποιες κατασκευαστικές ατέλειες του αντιδραστήρα, απότοκες των πολιτικών πιέσεων για γρήγορη λειτουργία, θα είναι ο τρίτος παράγοντας του τι θα επακολουθήσει. Οι αφορμές θα δοθούν μέσα από μια σειρά τεχνικών δυσλειτουργιών και στις 01.26' ο πυρήνας του αντιδραστήρα μετά από μια υπερβολική άνοδο της ισχύος του, θα εκραγεί. Ακούγονται δυο διαδοχικές εκρήξεις.

Η βάρους 1.200 τόνων ατσάλινη οροφή του αντιδραστήρα εκτινάσσεται. Ξεσπάει πυρκαϊά και μια στήλη καπνού ύψους ενός χιλιομέτρου διαχέει στην ατμόσφαιρα φονική ακτινοβολία από τα ραδιενεργά καύσιμα και τα υλικά του πυρήνα. Με εξαίρεση τη φωτιά στην καρδιά του αντιδραστήρα που θα συνεχίσει να καίει για μέρες, όλες οι υπόλοιπες εστίες φωτιάς θα σβήσουν πριν ξημερώσει, έως τις 06.30.

Ακόμα δεν έχει γίνει κατανοητό το μέγεθος του προβλήματος και όλο το προσωπικό εργάζεται χωρίς μέτρα ασφαλείας. Με το πρώτο φως αρχίζει να γίνεται αντιληπτή η έκταση της συμφοράς. Ενώ το γεγονός κρατείται εκτός δημοσιότητας, οι πρώτες μετρήσεις δίνουν αποτελέσματα που σοκάρουν. Στη Μόσχα συστήνεται επιτροπή με επικεφαλής τον διακεκριμένο χημικό, φυσικό και ακαδημαϊκό Βαλερύ Λεγκάσοφ.

Λίγες ώρες αργότερα

Ξημερώνει Κυριακή και αποφασίζεται η άμεση εκκένωση της της πόλης Πρίπιατ η οποία βρίσκεται σε απόσταση τριών χιλιομέτρων από τον τόπο του δυστυχήματος. Έτσι, με μια σύντομη ανακοίνωση, όπου κυριαρχούν οι λέξεις «Σύντροφοι», και «Κομμουνιστικό κόμμα»,

δίδεται η σχετική εντολή από το δημοτικό συμβούλιο. Τις επόμενες ώρες, αρχίζουν να καταφθάνουν εκατοντάδες λεωφορεία στα οποία επιβιβάζονται 50.000 άνθρωποι. Ήταν οι εργαζόμενοι στο εργοστάσιο και οι οικογένειες τους.

Παίρνουν τα απολύτως απαραίτητα, τα ατομικά τους έγγραφα και με την προοπτική της επιστροφής σε τρεις μέρες στα σπίτια τους, όπως επισήμως είχε ανακοινωθεί, αναχωρούν προς άγνωστη κατεύθυνση. Δεν επέστρεψαν ποτέ. Το οικιστικό συγκρότημα του Πρίπιατ 16 χρόνια μετά την ίδρυσή του και μόλις εννέα μετά την ανακήρυξή του σε αστικό συγκρότημα με δημοτικές αρχές, μεταβλήθηκε σε μια πόλη φάντασμα.

Έτσι παραμένει μέχρι σήμερα. Μέσα σε λίγες ώρες 130.000 κάτοικοι από τις γειτονικές κωμοπόλεις και χωριά σε μια ακτίνα 30 χιλιομέτρων από το εργοστάσιο, ξεριζώθηκαν από τη γη τους, εγκατέλειψαν τις εστίες τους. Μπορούμε να τους θεωρήσουμε σαν τους πρώτους ατομικούς πρόσφυγες της ιστορίας συνεπεία δυστυχήματος σε αυτή την έκταση.

Τις ώρες της εκκένωσης το μέγεθος του προβλήματος δεν είχε ακόμα διαπιστωθεί, ενώ τίποτα από το συμβάν δεν είχε ανακοινωθεί ακόμα επισήμως. Η χαινουσα πληγή του αντιδραστήρα που εξακολουθούσε να σκορπά ακτινοβολία ήταν το μικρότερο πρόβλημα. Το μεγαλύτερο ήταν η πιθανότητα για μια θερμική έκρηξη η οποία θα είχε απρόβλεπτες συνέπειες σε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο.

Είναι οι ώρες των ηρώων. Έτσι μετά τους πυροσβέστες που έσβησαν τις πρώτες φλόγες ακολουθούν τα πληρώματα των Mil Mi 26 των μεγαλύτερων ελικοπτέρων της γης που θα ρίξουν χιλιάδες τόννους άμμου, βορίου, μολύβδου πάνω στον αντιδραστήρα. Βετεράνοι της

εμπλοκής στο Αφγανιστάν θα κάνουν 7 – 8 εξόδους κάθε μέρα εκτιθέμενοι σε θανατερές δόσεις, υποφέροντας από εμετούς και διάρροιες. Οι Νικολάι Χάνζουκ, Λεονίντ Χρίστιτς, Βολοντιμίρ Βορομπιόβ, Ολεξάντρ Γιουκίντ θα μπουν στη λίστα των θυμάτων.

Εκείνοι όμως που πήραν το δρόμο χωρίς γυρισμό και μάλιστα με πλήρη συνείδηση, ήταν οι μηχανικοί Αλεξέι Ανανένκο, Βαλερύ Μπεζμπάλοβ και ο στρατιώτης Μπόρις Μπαράνοβ. Αυτοί οι τρεις άνδρες βούτηξαν με καταδυτικές στολές μέσα στο ραδιενεργά υγρά για να ανοίξουν με τα χέρια τους τις βαλβίδες εκκένωσης του νερού κάτω από τον αντιδραστήρα, καθώς η τηλεχειριζόμενη διαδικασία είχε καταστραφεί. Όλη η Ευρώπη τους χρωστά. Αν δεν άνοιγαν αυτές οι βαλβίδες η εξέλιξη θα ήταν εφιαλτική. Ήταν πρωτομαγιά. Μεγάλη Πέμπτη. Στο Κρεμλίνο η διάρκεια της γιορτής ήταν κατά τι περιορισμένη. Στο Κίεβο γιορτάστηκε σαν να μην είχε συμβεί οτιδήποτε. Στο Τσέρνομπιλ ο ηρωισμός παρέμενε μεγαλύτερος από την θανατερή ακτινοβολία.

Ανάμεσα στους πρώτους

που έφτασε και πέταξε πάνω από το πληγή ήταν ο Βαλερύ Λεγκάσοφ. Έχοντας τις γνώσεις του ειδικευμένου επιστήμονα και αντικρίζοντας τις φωτεινές γλώσσες φωτιάς βαθιά μέσα στο κατεστραμμένο αντιδραστήρα, καταλαβαίνοντας πια τι είχε συμβεί, σχολίασε: «το φως του θανάτου».

Στο μεταξύ το γεγονός δεν μπορούσε πια να μείνει κρυφό. Οι Σουηδοί είχαν ήδη εντοπίσει αδικαιολόγητα υψηλές μετρήσεις ραδιενέργειας, καθώς ο άνεμος είχε μεταφέρει το ραδιενεργό νέφος στην πατρίδα τους, ενώ εικόνες από αμερικάνικους δορυφόρους μαρτυρούσαν την καταστροφή. Ο κόσμος παρακολουθούσε με κομμένη την ανάσα. Οι καλύτεροι Σοβιετικοί εξωρύκτες επιστρατεύθηκαν κατά χιλιάδες προκειμένου να σκάψουν σήραγγα κάτω από τον αντιδραστήρα ώστε να ψυχθεί η λάβα των ραδιενεργών υλικών και να μη φθάσει στον υδροφόρο ορίζοντα.

Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο οι συνέπειες θα ήταν επίσης ανυπολόγιστες. Από τον ποταμό Πρίπιατ, θα περνούσε στο Δνείπερο, από εκεί στην Μαύρη Θάλασσα και η ραδιενέργεια θα έπληττε μια ανυπολόγιστα μεγάλη έκταση. Εργάστηκαν στους 50 + βαθμούς, με ελάχιστο οξυγόνο, χωρίς μάσκα αφού ήταν αδύνατον να αναπνεύσουν διαφορετικά, με φρενήρεις ρυθμούς ώστε να προλάβουν την καταστροφή. Το ένα τέταρτο από αυτούς, κάτι περισσότεροι από 2.000 άνδρες, πέθαναν πριν τα σαράντα τους χρόνια. Δεν αναφέρονται

σε καμία επίσημη στατιστική.

Συνολικά 100.000 αξιωματικοί και οπλίτες και 400.000 πολίτες ενεπλάκησαν στην μάχη του Τσερνομπιλ για ένα χρόνο. Πολλοί από αυτούς ήταν οι περίφημοι «ρευστοποιητές» που κύριο μέλημα τους ήταν να εκκαθαρίσουν την περιοχή. Κάθε κτίριο έπρεπε να καθαριστεί, ή ισοπεδωθεί, κάθε κατοικίδιο ζώο έπρεπε να θανατωθεί.

Ταυτόχρονα ξεκινούσε και η κατασκευή της σαρκοφάγου, που θα σφράγιζε τον κατεστραμμένο αντιδραστήρα. Σε μια περιοχή, όπου τον Αύγουστο του '86 ακόμα εκλυόταν υπερβολική ακτινοβολία, εκτελείται ένα γιγάντιο έργο με μεγάλο συντελεστή δομικής δυσκολίας. Ένα κατασκεύασμα 170 μέτρων μήκους και εξήντα ύψους από ασάλι και τσιμέντο. Επικεφαλής μηχανικός σχεδιαστής είναι ο Λεβ Μποκάροβ. Οι συνθήκες είναι τόσο αντίξοες που ακόμα και οι τηλεχειριζόμενες ρομποτικές συσκευές που έχουν μεταφερθεί για να εκκαθαρίσουν την περιοχή, μπλοκάρουν από την υψηλή ακτινοβολία. Τότε καλούνται τα «βιο – ρομπότ».

Δεν είναι παρά Σοβιετικοί στρατιώτες, παιδιά 20 - 25 χρονών. Με βαριές, τριάντα κιλών στολές, με απόκοσμες μάσκες, αναλαμβάνουν την πιο βρώμικη δουλειά. Να φτυαρίσουν τα ραδιενεργά συντρίμμια από την τaráτσα του αντιδραστήρα #3, τα οποία στη συνέχεια θα θάβονταν κάτω από την σαρκοφάγο όπως και όλα τα υψηλής ραδιενέργειας κατάλοιπα. Εργάζονται ένα - δυο λεπτά το πολύ. Μερικές φορές και 45 δευτερόλεπτα.

Πέραν αυτού του χρονικού διαστήματος η έκθεση θα ήταν άμεσα θανατηφόρα. Τούτες οι αποστολές κρατούν σχεδόν τρεις εβδομάδες. Συμμετέχουν 3.500 στρατιώτες. Κάποιοι πραγματοποίησαν πέντε συνολικά εξόδους. Ο Ιγκόρ Κόστιν, φωτογράφος του πρακτορείου Νοβόστι, όταν ανέβηκε κι' αυτός στην τaráτσα προκειμένου να αποτυπώσει το γεγονός, δήλωσε: *«Ήταν σαν να βρίσκομαι σε άλλο πλανήτη. Τα χέρια μου έτρεμαν. Τα δόντια μου*

χτυπούσαν αλλά δεν τα ένοιωθα και το στόμα μου είχε μια μεταλλική γεύση».

Υπολογίστηκε ότι ο χρόνος περαίωσης μιας εργασίας κάτω από αυτές τις συνθήκες ήταν 60 φορές μεγαλύτερος από τον φυσιολογικό. Ο κόπος, ακόμα μεγαλύτερος. Σαν ανθρώπινα ερείπια συσσωρεύονταν σε διαδρόμους σχετικά ασφαλείς μετά την έξοδο θανάτου υποφέροντας από εξάντληση και ρινορραγίες.

Έλαβαν μια βεβαίωση για την αποστολή τους, ένα μετάλλιο και λίγα ρούβλια. Όσοι από τους «ρευστοποιητές» επέζησαν, υποφέρουν ακόμα και κατά διαστήματα νοσηλεύονται. Φτωχοί σε μια φτωχή χώρα καταβεβλημένοι και όχι ιδιαιτέρως θαλεροί για να εργαστούν. Δεν ξέρουν πόσο θα ζήσουν, δεν ξέρουν πόσο θα ζήσουν οι απόγονοί τους.

Τέλος του Οκτωβρίου του '86 η σαρκοφάγος είχε ολοκληρωθεί. Πολύ συμβολικά, όπως και στα τέλη του Απριλίου του '45, όταν οι Σοβιετικοί στρατιώτες ύψωσαν το σφυροδρέπανο στο καταληφθέν Ράιχσταγ, έτσι και τότε υψώθηκε στη τσιμινιέρα του αντιδραστήρα #4. Τέλη του Νοεμβρίου οι υπόλοιποι αντιδραστήρες τίθενται και πάλι στη λειτουργία. Το εργοστάσιο επιστρέφει σε ένα σχετικά φυσιολογικό κύκλο εργασιών.

Επισήμως,

[Προβλεπόμενα επίπεδα ραδιενέργειας](#)